

Katariina Kiviniemi Birgersson
Kanslichef

Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet

Yttrande över remiss avseende ”Havs- och vattenmyndighetens redovisning av uppdrag om att föreslå förbättringar av Sveriges genomförande av artikel 12.4 i rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter”

Yttrandet har på rektors uppdrag utarbetats av Områdesnämnden för naturvetenskap. Ärendet har beretts av Stockholms universitets Östersjöcentrum, ÖC (huvudsakligen av doktorand Rebecka Tjurfjell vid Juridiska institutionen och omvärldsanalytiker Ellen Bruno vid ÖC).

Inledningsvis ska sägas att Stockholms universitet (SU) instämmer med Kommissionens ställningstagande om att Sverige inte fullt ut implementerat artikel 12(4) i art- och habitatdirektivet och att det av den anledningen krävs rättsliga åtgärder.

Vi vill också bekräfta den negativa statusen för tumlarbestånden runt Sverige kust samt det fortsatta hotet från bifångst i fiske.¹ Östersjöpopulationen av tumlare är akut hotad (IUCN:s och Helcoms rödlistor) och består sannolikt av endast cirka 500 djur. Nyligen kom en studie som visar att Bälthavspopulationen av tumlare har minskat med 2,7 % per år i 18 års tid.² Minskningen har framförallt skett från 2012–2016 då populationen bestod av ca 40 000 individer, mot ca 14 000 år 2023. Mortalitetsgränsen för det senaste abundansestimater

¹ A. Gilles et al, 2023. Estimates of cetacean abundance in European Atlantic waters in summer 2022 from the SCANS-IV aerial and shipboard surveys.

² Owen K, Gilles A, Authier M, Carlström J, Genu M, Kyhn LA, Nachtsheim DA, Ramírez-Martínez NC, Siebert U, Sköld M, Teilmann J, Unger B and Sveegaard S (2024) A negative trend in abundance and an exceeded mortality limit call for conservation action for the Vulnerable Belt Sea harbour porpoise population. *Front. Mar. Sci.* 11:1289808. doi: 10.3389/fmars.2024.1289808

beräknas till 24 individer, samtidigt som ca 900 tumlare per år beräknas dö enbart i det danska och svenska fisket.

För klargörande har SU, i den del som handlar om juridiska skyldigheter, valt att i huvudsak fokusera på de delar av artikel 12(4) som inte direkt handlar om övervakning, men som direkt kopplar till överträdelseärendet mot Sverige. Därför kommer de delar som handlar om de juridiska förutsättningarna för en ny lag och innehållet i lagen i stora delar att lämnas okommenterade.

Stockholms universitet ställer sig positiva till att en ny lag om datainsamling med tvingande krav på kameraövervakning föreslås, eftersom de åtgärder som hittills tagits inte varit tillräckliga för att uppfylla kraven på övervakning i art- och habitatdirektivet. På samma sätt ställer sig SU positiva till att lagen är tänkt att omfatta både yrkesfiske och fritidsfiske. För just tumlare har övervakning med kameror i danska vatten varit essentiellt för att göra korrekta bedömningar på bifångst.³

Stockholms universitet ställer sig även positiva till att datainsamlingen på grund av den föreslagna författningen kan användas som ett led i att fylla luckor inom övervakningen som krävs enligt havsmiljödirektivet (2008/56/EG).

Stockholms universitet instämmer med Havs- och vattenmyndigheten vad gäller art- och habitatdirektivets geografiska tillämpningsområde, det vill säga att det innefattar både territorialhavet samt en medlemsstats ekonomiska zon. De föreslagna övervakningsåtgärderna träffar därför allt fiske inom det området, vilket kan innebära ett krav på samarbete mellan medlemsstater för att övervakningskravet i 12(4) i art- och habitatdirektivet ska kunna uppnås.

Stockholms universitet delar synen på att övervakning med hjälp av kamerasystem utgör en nödvändig åtgärd för att övervakningen ska få tillräckligt stor täckning och effektivt kunna bedrivas i enlighet med direktivets krav.

SU delar däremot *inte* fullt ut synen på hur artikel 12(4) ska tolkas i förhållande till kravet på att inga betydande negativa följder förekommer och vilka krav som därmed ställs på medlemsstaterna. Bestämmelsen i 12(4) i art- och habitatdirektivet fungerar som ett komplement till artikel 12(1) för verksamheter och aktiviteter som inte är avsiktliga i direktivets mening. Det är i denna del bestämmelsen kompletterar artikel 12(1) i direktivet, som riktar in sig på avsiktliga verksamheter och aktiviteter. Syftet med bestämmelsen är att samla in tillförlitliga uppgifter om oavsiktlig fångst och oavsiktligt dödande och att de ytterligare forsknings- eller bevarandeåtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att sådan fångst eller dödande inte får betydande negativa följder för den berörda arten vidtas.

³ Kindt-Larsen Lotte, Glemarec Gildas, Berg Casper W., Königson Sara, Kroner Anne-Mette, Søgaard Mathias and Lusseau David (2023) Knowing the fishery to know the bycatch: bias-corrected estimates of harbour porpoise bycatch in gillnet fisheries

Ytterligare forsknings- eller bevarandeåtgärder ska alltså vidtas när insamlade data om oavsiktlig fångst och dödande, tillsammans med data om den berörda artens bevarandestatus, visar att det finns en risk för betydande negativa följder för arten. Kommissionen framhäver i punkten 35 i överträdelseärendet att oavsiktlig fångst och oavsiktligt dödande redan har fått betydande negativa följder för Östersjöpopulationen och Bälthavspopulationen. Det här betyder sammantaget att Sverige underlåtit att ta sådana bevarandeåtgärder som man är skyldig att vidta i enlighet med artikel 12(4) andra meningen.

Stockholms universitet anser vidare att utredningen saknar en redogörelse som beskriver medlemsstaternas möjligheter att vidta bevarandeåtgärder på grund av kravet i artikel 12(4) som redogjorts för ovan och mot bakgrund av EU:s exklusiva kompetens på det område som rör bevarandet av havets biologiska resurser inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken. Medlemsstaterna har genom EU:s förordning om tekniska åtgärder⁴ givits befogenhet att implementera eller initiera sådana åtgärder, beroende av om åtgärderna är tänkta att träffa nationella eller utländska fartyg. Förordningen innehåller tekniska bevarandeåtgärder som styr när, var och hur fiske är tillåtet. Den innehåller åtgärder som gäller för alla EU-vatten samt föreskriver antagande av ytterligare tekniska åtgärder som svarar mot regionalt fiske, där medlemsstaterna ges incitament att spela en aktiv roll i genomförandet av åtgärder mot nationella fartyg och i att inleda åtgärder mot utländska fartyg. Förordningen innehåller även ett generellt krav för medlemsstaterna att vidta nödvändiga åtgärder för att samla in vetenskapliga uppgifter om oavsiktliga fångster av känsliga arter, där känsliga arter bland annat omfattar de arter som listas i bilaga II och IV i art- och habitatdirektivet, samt arter som måste skyddas för att god miljöstatus enligt havsmiljödirektivet ska kunna nås.⁵

Slutligen anser därför SU att det inte nödvändigtvis räcker med ett införande av en ny lag om datainsamling med krav på kameraövervakning för att fullt ut implementera artikel 12(4) i art- och habitatdirektivet. Ytterligare bevarandeåtgärder krävs, som i sin tur kan innebära ett krav på att Sverige initierar lagstiftningsåtgärder i samarbete med andra medlemsstater för att bidra till att målen med art- och habitatdirektivet ska kunna nås.

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1241 av den 20 juni 2019 om bevarande av fiskeresurser och skydd av marina ekosystem genom tekniska åtgärder, om ändring av rådets förordningar (EG) nr 2019/2006 och (EG) nr 1224/2009, och Europaparlamentets och rådets förordningar (EU) nr 1380/2013, (EU) 2016/1139, (EU) 2018/973, (EU) 2019/472 och (EU) 2019/1022, samt om upphävande av rådets förordningar (EG) nr 894/97, (EG) nr 850/98, (EG) nr 2549/2000, (EG) nr 254/2002, (EG) nr 812/2004 och (EG) nr 2187/2005.

⁵ Se artikel 6(8) i förordning 2019/1241.

Lena Mäler

Lena Mäler
Vicerektor för det Naturvetenskapliga området

Katriina Kiviniemi Birgersson

Katriina Kiviniemi Birgersson
Kanslichef